

**Dissertatio inauguralis medica de morbis haereditariis ... / submittit
Joannes Horváth = Az öröklött kórokul : orvosdoctorrá lettekor /
értekezett Horváth János.**

Contributors

Horváth, János.
Royal College of Surgeons of England

Publication/Creation

Pestini : Typis Landerer et Heckenast, 1844.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/ftr6cz8w>

Provider

Royal College of Surgeons

License and attribution

This material has been provided by This material has been provided by The Royal College of Surgeons of England. The original may be consulted at The Royal College of Surgeons of England. where the originals may be consulted. This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.

**wellcome
collection**

Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>

Tracts 1232.

DISSERTATIO

INAUGURALIS MEDICA

DE

MORBIS HAEREDITARIIS

QUAM

CONSENSU ET AUCTORITATE

MAGNIFICI DOMINI PRAESIDIS

ET DIRECTORIS

SPECTABILIS DOMINI DECANI

ITEM

CLARISSIMORUM DOMINORUM PROFESSORUM

PRO

MEDICINAE DOCTORIS LAUREA

RITE OBTINENDA IN ALMA AC CELEBERRIMA REG. SCIENT.

UNIVERSITATE HUNGARICA

PUBLICAE DISQUISITIONI

submittit

Joannes Horváth,

*Theses adnexae publice defenduntur in aedibus Facultatis medicae die
a mensis Junii anni 1844.*

PESTINI.

TYPIS LANDERER ET HECKENAST.

1844.

132. 20. 18

ON AFRICA

THE HISTORY OF THE

REIGN OF

THE GREAT

BY

JOHN

OF

THE

OF

OF

AZ

ÖRÖKLÖTT KÓROKRUL

ORVOSDOCTORRÁ LETTEKOR

ÉRTEKEZETT

HORVÁTH JÁNOS.

La santé est le premier des biens,
et chacun se conduit comme s'il
croyait le contraire.

*As értekezéshez mellékelt tételek fölötti vitázás 1844-iki Junius
-án leend.*

PESTEN, 1844.

Nyomatott Landerer és Heckenastnál.

SA

ÖRÖKLŐTT KÖNYV

ORVOSDOKTORI LEKTÓR

NYELV

NYELV

Meglátogatom az atyák bűneit harmad és negyed iziglen.

Móses.

LA...
...
...

...

1844

...

A

LEGJOBB ANYÁNAK

fiú tisztelet és hála jeléül

ajánlja

a szerző.

Digitized by the Internet Archive
in 2015

<https://archive.org/details/b22388539>

ELSŐ RÉSZ.

Az öröklött kórok természetéről.

Öröklött kóroknak nevezzük azon bántalmakat, mellyek főként az életműségnek egy bizonyos állapotát ismerik, mellyet a szülők — kik e bántalmaknak alávetvék — a nemzés által utódaikba beoltanak.

Az öröklött kóroknak lényeges jellemök az, hogy az utódoknál ugyanazon életkorban, ugyanazon körülmények között jelennek meg, mint megjelentek az ezen bajokban szenvedő szülőknél; p. o. egy gyermek — kinek atyja 30-ik éves korában tüdővészben halt meg — közeledve a mondott életidőhöz, s az atyáéval megegyező körülmények közé helyezve; látjuk a gyermeknél a nevezett kór kifejlését megelőző tüneteményeket, látjuk a kifejlett nyavalyát lefolyásában egészen megegyező utat tartani azon betegséggel, melly az atyát sírba vitte.

Azonban bizonyos körülmények közbejötte a kórkifejlését majd elősegitheti, majd akadályoztathatja; sőt lehető az is, hogy általános vagy részletes hiánya miatt azon körülményeknek, mellyek a kórnak a szülőknéli előállítását feltételezték, a gyermeknél e kór kifejlése — bár arra a szülőktől örökül hajlamot nyert legyen is — teljesen elmaradhat. S illy szempontból tekintvén az öröklött bajokat, könnyen ki-

magyarázható, miért hogy azon egy családban a kór csak néhány egyéneket támad meg, s miért hogy gyakran egész nemzedék mentesített az öröklött bajoktól, mellyek a következő nemzedéknél ismét előjönnek.

Az öröklött s az együttszülött kórok közötti különbségről.

Együttszülött kóroknak nevezzük mi azon bántalmakat, mellyeket vagy az anya közöl a terhesség ideje alatt magzatjával, vagy pedig a mellyek önkéntesen fejlenek ki a magzatnál az anyaméhben. E szerint a magzat kóros állapottal jő a világra, melly nála kifejlett, mielőtt még napot látott volna. E nemű kórokhoz számolhatók a bőr különbféle bántalmai, mellyeket közönségesen *anyajegyeknek* nevezünk. A bujakór szinte legtöbb esetben, mint együttszülött kór tekinthető. Mielőtt a himlőoltás ismeretes volt, gyakran lehet látni csecsemőket himlősen születni, melly kórt még a méhben a bajtól meglepett anyától kapták. Végre ide tartoznak különbféle csonkaságok, mellyekkel a gyermek világra jő, a mikor a csonkult részeken még a hegedés világos nyomai láthatók. És így együttszülött kórok azok: 1) mellyek a terhesség alatt megtámadván az anyát, megtámadják a magzatot is; 2) mellyek az anya hozzájárulta nélkül egyedül a magzatnál fejlenek ki úgy, hogy azok származására az anya állapota legkisebb befolyással nincsen.

Az eddig mondottakból nyilvános a különbség az öröklött és együttszülött kórok között, s kitetszik, hogy emez a történet szüleménye, amaz pedig egy bizonyos életművezeti hajlam kifejlődésének eredménye, melly a nemzés által közöltetett s mellyet mi az öröklött kórok egyedüli lényeges jellemének ismerünk; meg kell azonban jegyezni, hogy egy

ugyanazon kór lehet öröklött s egyszersmind együttszülött, ha t. i. a terhesség alatt kellő körülmények öszevejtte azt teszi, hogy a magzatnál kifejlődjék azon kór, a mellyre való hajlam már a nemzés által bele oltatott.

Azon nyavalyáknak, mellyeket a dajka a szoptatás által a csecsemővel közöl, ugy látszik, hogy az együttszülött kórokkal megegyező jellemök van; de kétséget nem szenved, hogy a dajka a gyermekbe, kit szoptat, bizonyos kór-hajlamokat beolthat, mellyek bizonyos tekintetben öröklött kórokká képződnek. Igenis! a dajka befolyása a gyermekre épen olly természetű, mint az anyáé a fogamzás után: ő az elem most, mellyből a magzat él; nála vagynak az életművek, mellyek a gyermek táplálására alkalmas anyagot kiválasztják, — a születéskor a természet mást nem tesz, mint az életművet változtatja, melly a tápanyagot készíti; csak-hogy talán e befolyás kisebb fokú, részint mert a gyermek jobban kifejlett életműveinek kórokok felvételére kevesebb hajlamuk van, részint mert a dajka által nyújtott táp elkészülése tökéletlenebb, mint a véré, melly a gyermeket anyaméhében élteti, s így a táp egyrésztől kevésbé részesül a dajka életművei természetében, másrésztől e tápnak a magzat életművei általvaló további és tökéletesebb kimunkálása föltételeztetik, hogy az a gyermek testévé és vérévé váljék.

A dajkának a csecsemőre való befolyását tagadni nem lehet; sokak a példák ez állítást igazolók; kiterjed az a magzat erkölcsi jellemére, ki a szenvedélyek ezer nemeire. Sylvius mondja: „Régől fogva tapasztaltam, hogy a gyermekek tejjel szívják magokba a vérmérsékményt s a hajlandóságokat, mellyek életök lefolyása alatt őket bélyegzik, mellyekből a gyermekek dajkáiktól épen annyit vesznek, mint tulajdon anyjuktól.“

Ezzel azonban mi nem azt akarjuk mondani, mint sokan mások, hogy csupán ennek meggondolása elegendő ok arra, hogy az anyák gyermekeik szoptatására ösztönöztesse; s

de sőt inkább úgy hisszük, hogy sok esetben indokul ez szolgálhat, hogy az anyák gyermekeiket ne magok szoptassák, és mi meg vagyunk győződve, hogy ennek megfontolása, mellynek egész becsét, mint az érdemi, föl fogni nem akarják: — lehet a gyógytanra nézve éptani tekintetben olly forrás, melly legfőkép lényeges és alkalmas arra, hogy az embernek anyagi és szellemi kifejlése szerencsésen eszközöltessék.

A szempont, mellyből mi az öröklött bántalmakat tekintjük, kirekeszti ezek sorából azon kórokat, mellyek a gyenge testalkat szüleményei. Ilynemü alkat ugyanis különböző okok eredménye lehet: p. o. betegségek, mellyeket az anya a terhesség alatt állott ki, rossz minősége vagy elégtelensége a tápszereknek, lelki bántalmak, kihágások s végre elpuhult üllő-élet, mellyek a test életműveit elgyengítik. Illy alkat szerintünk együttszült s nem öröklött, következésképen a beteges bántalmaknak, mellyek ettől erednek, nincs meg azon lényeges jellemök, mellynek szükségességét mi az öröklött kóroknál feltételeztük. Így p. o. mi nem tartjuk öröklöttnek az angolkórt (rachitis) olly gyermeknél, ki idős szülőktől származik, vagy ha ifjaktól is, de kik munka, buja élet vagy betegség által elgyengültek. Ezt mondjuk az olly nehézkórról (Eclampsia) is, melly gyenge s kényes alkatu gyermekeknél mutatkozik, melly rendszeren a felettébbi soványság következelme; vagy olly csecsemőknél, kiknek elég jó testalkatuk van, de anyjuk méhében erőszakos ideges bántást szenvedtek, millyeket hirtelen s mély erkölcsi behatások, váratlan ijedelmek s a t. szoktak előhozni.

Nem tesszük az ősi bajok osztályába azon helyhezkötött (epidemicus) kórokat se, mellyek, mint p. o. a golyva, kitünően helybeli okok és nem a szülőktől magzataikkal közlött életműves hibák szüleménye. Nem — mert a helybeli kórok magok elegendők arra, hogy e kórt előhozzák a legjobb alkatú egyéneknél, kik életüket a legegészségesebb szülő-

nek köszönik. Igaz, hogy golyvás szülőktől nemzett gyermek jobban ki van téve e kórnak, ha olly helyen születik és él, hol e kór helyhez kötött; de mi azt hisszük, hogy e hajlam inkább tulajdonítható a helybeli okoknak, mellyeknek befolyásuk a még anyaméhben szunnyadó magzatnál kezdődik, — mint nemzés által közlött életműves hibának. A mi ez állításunkat igazolja, az, hogy azon egyének, kik olly helyen születtek, hol a golyva otthonos, de kiknél e bántalom csekélyebb fokon kifejlett, megszabadulnak attól, ha lakásukat más éghajlat alá teszik, valamint a gyermekek is, kik bár e kórt nagy mértékben szenvedő szülőktől származának is, ha más éghajlat alatt születnek és élnek, a golyvától teljesen menteknek tapasztaltatnak.

Miben áll hát az ősi jellem? vagy inkább, hogy lehet képzelni a kórok átszarmaztatását? Ezen átszarmaztatásnak a nemzés pillanatában levén helye: természetesen azzal a legszorosabban van öszvekötvé. Mivel pedig a nemzés eszméje előttünk olly homályos, szükségesnek látszanék, hogy itt elősorolnók mindazon véleményeket, mellyeket az emberi ész a nemzésről teremtett, — a végre, hogy a leghelybenhagyhatóbbat kiválasztván: kimutathatnók a módot, hogy és miáltal képződnek az életműves hajlamok, mellyek első ugy nevezett előkészítő okait teszik az öröklött kóroknak. De a nemzés nagy titkát áthatlan lepel fedi szemeink elől, s így vélemények között választani nem lehet, hogy *tényt* magyarázzunk. Mi lenne ott az eredmény?

Az öröklött kórok természetéről legáltalánosabban elfogadott vélemény az, hogy minden örökölhető kórok külön, bizonyos, mondják különös ragálylyal (virus) bírnak, mellyet a szülők a nemzés pillanatában adnak át gyermekeiknek, s a melly következőleg ezeknél a szülők nyavalyái kifejlését feltételezi. Mi nem vagyunk ez értelemben.

Sőt mi egyenesen tagadjuk illy ragály lételet, meggondolván azt, mi módon rejtezhetnének azok több kevesebb

ideig az állati életműségben, s közöltethetnének azok nemzedékről nemzedékre úgy, hogy jelenlétüket csak bizonyos idő multa után, s különös körülmények közepette nyilvánítanak? Mi ez egész észképi alkotmányt, melly a ragály követelt lételén alapul, nem tartjuk másnak, mint ábrándnak, az ész csalódásának, melly teremtett egy anyagot, ha szabad így szólunk, melly alapoka lenne az öröklött kóroknak s az azokból származó kórtüneményeknek.

Ugyanis kérjük meg, mi ez a ragály? a bujakór ragályát ismerjük, — de hát ama temérdek ideges bántalmak ragályai minők lehetnek? szellemiek vagy anyagiak? az életművezet mellyik rendszerében alusznak, hogy létüket nem nyilvánítják, hogy származtathatnak át egyik nemzedékből a másikba úgy, hogy midőn egyik nemzedéknél jelenvalóságát ki nem mutatá, a következőnél egész erőben fejlődik ki. Ezek kérdések, mellyekre józan ész felelni aligha tud, vagy ha ezek fejtegetése kísérletébe bocsátkoznék, szükség, hogy felejtse el az életművezeti működések legfőbb tüneteit, — érteni akarjuk a táplálkozási és kiürítési munkálatokat. Mert ha megengedjük azt, hogy élőtestek lételüket csak úgy tarthatják fel, ha szüntelen ujulnak azon eszközök, a mik által ők léteznek, képzelní lehetetlen egy anyag lételét, melly évek alatt bántatlanul maradna az általános romlás és teremtés közepette, mellyek az életműség ölében szünet nélkül jelen vagynak; — vagy azt kellene feltenni, hogy e kórok az idők hosszu sora alatt az átalakulás (assimilatio) bizonyos nemét állották ki, melly ártó tehetségüket lekötve tartván, részeivé lettek az életműségnek mindaddig, mig bizonyos körülmények összejötte által minden kötelék alul felszabadulván, — akármi módon eredeti természetüket visszanyerve, megtámadják az organismust, ugyanazt, mellynek ők eredetileg már részei voltak. De e feltétel mellett is meg kell engedni: **1-ör**, hogy a kórokok új akárminemű ki-munkáltatást állanak ki; **2-or**, hogy e ragályok elemeikre

fölbomolva, majd ismét különböző módon összeállva, — most egy majd más elegyü testté alkottatnak, és hogy 3-or végre jövend egy pillanat, mellyben eredeti miségüket visszanyerve, alkalmasokká lesznek ugy hatni, mint kórokok. És így tulajdonképen szólva, a ragály ezek szerint is nem léteznék, mivel az eredeti természetéből ki volna vetközve; hanem csak az történnék, hogy az életművezetben minden elem képes lenne azt létrehozni, és annak kifejlése, midőn annak helye van, utoljára is nem lenne más, mint egy bizonyos eredeti életműves hajlamnak szükségesképeni következménye.

Fölöslegesnek nem látszik itt megemlíteni azon még hajdan korban ismert igazságot, hogy gyermekek, kik szülőkhez legjobban hasonlók, szülők nyavalyájában leginkább részesülnek, melly tény nem állhatna akkor, ha a kórok átszármaztatása ragály által esnék, mert akkor a kór kifejlése mindenik gyermeknél egyenlő tartoznék lenni.

Az elmondottakból jogositottnak hisszük magunkat azon következtetést vonni, hogy az öröklött kórok nem ragályból származnak, melly a nemzés által közöltetnék; hanem erednek bizonyos életműves hajlamból, mellyet gyermekek szülőtől nyernek, éppen ugy, mint más anyagi és szellemi tulajdonokat.

Miután megállapítók az öröklött kórok igazi jellemét, lássuk meg, millynemü bántalmak azok, mellyeknek e jellem tulajdonuk. Általában az idült nyavalyák legnagyobb része ide számolható, névszerint: a görvély-gümökór, a vérzések több nemei; bujakór, köszvény, csúz; több ideges kórok: u. m. nehéz kór, méh- és rászt kór, gutaütés, szélhüdés, téboly- és komoly kór. — Kökem-, rák-, kö- és fővénytermődések, szerintünk a himlő, s némelleyek szerint a sziv életműves bántalmái.

Hogy több világot terjesszünk azon kórok fölibe, mellyeket mi öröklötteknek mondánk, azt kell bebizonyítanunk,

hogy azoknak meg van azon jellemök, mellyeket mi az öröklött kóroknál lényegeseznek mondtunk; azaz, hogy azoknak eredeti lényeges, ugynevezett előkészítő okát, az életműség egy különös állapota teszi, melly vagy az egész életműségben, vagy egyes életművekben van jelen. De hogy értekezésünkben a rend megmaradjon, tartunk általános vizsgálatot ezen kórok okairól.

Minden betegség előhozására kétféle okok kívántatnak, t. i. *előkészítők* és *támasztók*; amaz első *olly bizonyos, életműves szerzett vagy öröklött állapotot jelent, mellyre, ha különös körülmények hatnak, betegség származik.* E szerint támasztó okok lesznek azon körülmények, mellyek *hatásuk által a betegség előállítását okozzák.* Mindkétnemű okok jelenléte kór előhozására mulhatlanul szükséges, egyik a másik nélkül erőnélküli, mellyből mi természetesen azt következtetjük, hogyha kórkézség van jelen valamely egyénnél, a betegség kifejlése elkerülésére egyedüli mód kerülni azon körülményeket, mellyek arra kedvező befolyással lehetnek.

Szóljunk most arról: **1-ör** mit értünk mi *kórhajlam* neve alatt? s **2-or**, vajon ez *öröklött* kórhajlam az élet minden szakain át tart-e, vagy pedig annak tartása hártázzott?

1) Kórhajlam neve alatt értjük vagy az egész életműség, vagy egyes életműveknek azon különös állapotát, mellynek jelenlétekor az életműves működések ollyak, hogy ha az egyén bizonyos körülmények behatásának kitétetik, kóros állapot áll elő. Millyen ez állapot? annak legbensőbb természetét kifürkészni a lehetetlenségek közé tartozik, de megismerni annak jelenvalóságát, külső jelekből elég könnyű; így p. o. a görvélykórrai hajlamot, melly két alakban fordul elő, jellemzik, táplálkozásihiány, honnan a részek petyhüdsége és gyengesége származik. Ismerjük meg mindegyik alakát e kórnak. Az *izgékony*

küleményt bélyegzik nagy soványság, a felbőr finom fehérsége, mellyen a viszerek átkékelnek, az arcz és ajkak feltünő pirossága, a tülkhártya átlátszó kékszine, gyenge, vékony izmok, a test súlya, a nagysághoz mérve, csekély, mi a csontok könnyűségét mutatja; a fogak szépek, kéklők, fényesek, keskenyek és hosszúk; a haj puha; a szempillák selyemfinomak, hosszúk. A szivacsos küleményt nagy fő, sáppadt arcz, durva arczvonások, pöffedt orr és ajkak, puffadt has, nyak és más tájéki dagadt mirigyek, tompa izom-tehetség, imámos kedély, ösztönök iránti tompa visszahatás jellemzik.

A mondottakból következik, hogy a *kórhajlam* nem egyéb, mint első lényeges ok a betegség kifejlésére, s következőleg midőn ezt mondjuk: ez vagy más egyénnek hajlama van e vagy ama kórra; más szóval azt teszi, hogy azon egyénnél valamely betegségre az előkészítő okok jelen vagynak.

2) A kórhajlamok az egész életen át nem tartanak, hanem bizonyos kórhajlamnak meg van a maga bizonyos ideje és határa: ugyanis a tapasztalás bizonyítja, hogy bár e kórkészség a fogamzás pillanatában születik: mindazáltal az, kóros állapot előhozására alkalmas nem előbb leend, mint akkor, midőn azon életmű, melly a kifejlendő kór gyúpontja tartozik lenni, a tökély és tehetés bizonyos fokára eljutott; és viszont kezd megszűnni azonnal, mi-helyt kifejlettsége tetőpontjáról lassan lassan lehanyatlik. És így a különböző életidő nyavalyái — azaz azon kórok, mellyekről tapasztaljuk, hogy egy bizonyos életszakhoz szorosabban tartják magokat, és mellyek némi tekintetben egybeköttetésbe látszanak lenni azon fejlődési változással, melly az életművek bizonyos rendében jelen van — lesznek legalkalmasabbak, hogy öröklött kórokká váljanak. E tény magyarázata könnyű: ugyanis azon kór, melly a megtámadott életmű fejlődési szakával öszhangzásban áll: an-

nak lényegével szükségképen bensőbb kapcsolatban tartozik lenni, s így egy benső-eredeti vagy öröklött hajlamtól szorosabban is függ. Igaza van hát Stahlnek, midőn mondja: *si parentes aliqua aetate morbum illi aetati congruum insigniter toleraverunt, et illo maximo tempore infantem genuerunt; infans ille, quando illi aetati pariter adpropinquari ipsi continget affectui illi eidem familiaris, atque certius expositus observatur.* (De Haer. disp. ad var. affect.)

A csecsemő-korban, a midőn más rendszerek fölött a nyirk- és ideg-rendszernek van előkelősége, s egyszersmind a bőrrendszer könnyen áthatható levén, a kitisztulásokra igen alkalmas útul szolgál: látjuk előállni a görvélykórt, több ideges bántalmakat, a küteges lázakat, mint a himlőt, vörhenyt. Az ezen életszaki ideges bajok gyakorisága tart az izomrendszer kezdődő kifejlődéséig, főként pedig a főfelé mutató munkásság beálltaig, a midőn t. i. a fő lesz székpontja némiképen az életművezetben beálló fejlődésnek. Ezt hisszük mi okának, hogy a kitisztulás főszéke ez életszakban leginkább a főre van szorítva.

Évek multával a nyirk- és idegrendszerek elsőségüket elvesztik, a nyákosság kisebbül, a bőr nagyobb összeállást nyervén, átható tulajdonságát levetkezi: fejlődik az izomrendszer, az izmok erősödnek, kellő alakukat felveszik, munkálataik erősbek, gyorsabbak és biztosabbak lesznek, s előáll a serdülés időszaka. Látjuk most eltűnni a csecsemőkór szokott bántalmait. A fejlődési ipar, melly az első életszakban a főfelé volt, most a lehelő és nemző életművekben kezd mutatkozni, előkelőséget az üt- és hajszáledényrendszerek nyernek, gyulasztó kórok, vérzések mutatkoznak, és a mint a tüdők hatályossága növekszik, növekszik azon bántalmak száma is, mellyek ez életművet megtámadják, s e lesz azon életszak, mellyben ezen életmű

kórkészségei, — milyen p. o. a tüdővészre hajlam — teljesen kifejlett nyavalyákká érnek.

E szerint a tüdővész (gümőkór), melly görvélyes szülőktől származott egyéneket támad meg, nem előbb mutatkozik, mint a serdülés szakában*), azaz ez életszaktól kezdve, a férfikór hanyatlásáig.

Ez anyagi változások mellett a szellemiek még föltünőbbek. A serdülésszakig a természet mást nem tesz, mint csak testi fejlődését az egyénnek. A gyermek észtehetsége csupán a maga feltartására szorított, magáért él, *énjén* kívüli érdeke semmi nincsen. A serdülés szakával új élet támadt. A nemzés életművei, mellyek eddig hatalomtalan álomban szenderegtek, életre ébrednek; semmiségök helyébe nagyszerű munkásság lép azon befolyás által, mellyet az egész életművezetre, főként pedig az agyra, mint az észtehetség életművére gyakorolnak. Ez életművek új működése, új szükségeket, új érzelmeket, s az eszmék új seregét vonja maga után. Az ifjura nézve a természetben minden megváltozik, a tárgyak, melyek őt környezik, előtte más alakban tűnnek fel, képzelő tehetsége az ekkorig hatástalan, lánczait megtörve, új irányt nyer, varázstükrében az ifju előtt minden megszépül, nagygyá lesz és lelkesül. Ez azon pillanat, mellyben az ember új életre születik; és mint a gyermeknél minden figyelem csak magára és magában központosul: úgy az ifjunál minden magánkívül; önlétérőli érzelme többé neki nem elég, ő élni akar mindenben, mi őt kör-

*) A görvély- és gümőkórok ugyanazonosságát legjelesebb orvosok állítják. Megjegyezni itt ez állítás igazságára annyit akarok, hogy ezen eszme a különböző életszak különböző nyavalyáiról fölvilágosítást nyújt, miért ugyanazon kór a gyermekkorokban más életműveket támad meg, másokat ismét a serdülés szakában. Scrophel-sucht die Tuberculosis der Kindheit; Tuberkelsucht die Scrophel-sucht des Jünglings- und Mannesalters ist.

nyezi. Itt kezdődik a társas élet, s ezzel születnek az ifjukor ezer szenvedélyei. Az ifju mindig új kívánságoktól ég, küzd azokért, ő nyerni akar bármi áron. Már e vágyak — vagy a ki nem elégíthetés akadályai, — vagy az agyra történt felette élénk inger által felmagasulván: — az ész határán túl léphetnek, s előállhat az örültség. És ez azon életszak, mellyben az öröklött örültség azon neme szokott megjelenni, melly a gyönyörök élvezése eszméivel tépelődik; ez az, mellyben a nőnemnél a méhkór legelső jelei föltűnnek, azon kórnak, mellynek léte legnagyobb mértékben a méhállapotától függ.

A férfikórban az izomrendszer éri el legnagyobb kifejlődési fokát, s mi látjuk ez életszakban feltűnni azon kórokat, mellyeknek főszékük az izomrendszer- és izesülésekben van; millyenek a köszvény, csúz.

Az életművek közül a has — különösen pedig a gyomortáj életművei levén ez életszakban a kifejlődés legnagyobb fokán: az ember mind anyagi, mind szellemi változásai ezen központból erednek. Sötétek és undorítók ez életszak szenvedélyei: gyűlölség, harag, boszúvágy, hivatal-, vagyonutáni féktelen vonzalom, bizalmatlanság és házigondok jutnak a férfikornak osztájul. Ez életszakban jelenti magát a rászt- és komolykór, s az öröklött téboly azon neme, melly sötét képekkel, nagyravágyás kínos eszméjével foglalkozik.

Az említett életművek kifejlődési foka a nőnemnél sokkal korlátoltabb, és minthogy sajátságos testalkatuknál fogva életük mintegy hosszú ifjuságban folyik le: ritkán esnek zsákmányul azon nyavalyáknak, mellyek a férfikornak tulajdonai; egyedüli szenvedélyök csaknem kizárólag a szerelem, melly őket tébolyodásig viheti. Ezen ifjukori szenvedély a nőknél tömérdek alakban mutatkozva, nyulik át az élet csaknem végső hanyatlásáig.

Köszvény a nőnemet igen ritkán bántja, s ha ez meg-
esik, erős s férfias alkatu egymiket támad meg. Ezt lát-
juk a herélteknél is, kiknél a műtét által az izomrendszer
gyengesége, s mintegy női állapot hozatik elő. Gyermek-
ek hasonlóul a serdülés koráig e nyavalyától mentek. —
Puer non laborat podagra ante veneris usum (Hypp. Aph.
30. sect. 5.)

A férfiszak vége felé az aggkor beálltával a vizér-
edényrendszer nyer előluralkodást azáltal, hogy a visze-
rek öblösebbek, tágasabbak lesznek. De ez öblösség in-
kább erőműves feszítésnek, mint életművezeti kifejlődés-
nek eredménye. Ugyanis, az élet e szakában az egész
életművezet gyengülvén, lassanként teljes összeromlásnak
megy eleibe; a lágy részek kezdenek kiaszni, ezáltal a
viszerek is rugékonyságukat veszítve, a vér oldalas nyo-
másának — melly súlya ellenére fölfelé törekszik — tar-
toznak engedni.

Ezen életműves változás az aggkor természetes kü-
vetkezménye levén, főként figyelemre méltó az agyvelőre
nézve, melly elaszik annyira, hogy többé az őt környező
koponyaüreget betölteni nem képes: s jegyezzük jól meg,
hogy e változás az, melly a gutaütésre főfő előkészítő
okul szolgál, innen magyarázható, hogy e veszélyes kór
ez életszakban olly mindennapi; megemlitendő még a vér-
nek föfelé való rohama az emésztés munkája alatt, főként
azoknál, kik bor- és szeszes italokkal visszaélnek; melly-
ből magyarázható, hogy a nagyehetők, különösen pedig a
részegesek, ha hajlott életkorra jutnak, legtöbbnyire guta-
ütés által vesznek el.

A gutaütéses küleményt jellemző vonások a követke-
zők: terjedelmes fő, vérmes arcz, kurta nyak, izmos test-
alkat (un certain embonpoint), kemény teljes érítés, ha-
ragravaló nagy ingerlékenység.

A miket a gutaütséről elmondánk, ugyanazt kell a szélhüdséről is tartani, melly amannak rendes követője szokott lenni.

A többi öröklött kórok, mellyeket említünk, szorosán egyik vagy másik életszakhoz nincsenek kötve; megjegyzendő azonban, hogy a kökemes és rákos bántalmak leginkább a férfi- és aggkorban mutatkoznak, főleg a nőnemnél. Mi az oka ez összeesésnek, nem tudjuk; a nőnemnél talán a havivérzés kimaradása nyujt némi világot.

A sziv életműves bajai életszakhoz hasonlóul nincsenek kötve: az élet azon szakában, hol a szerelem gyönyöre a lélek élénk, vigszomorú bántalmi hathatós befolyást gyakorolnak ez életműre, e kórok előállása leggyakoribb.

MÁSODIK RÉSZ.

Hogy származnak az öröklött hajlamok?
vagy mimódon lesznek a nyavalyák örökölhetőkké?

Kétségen kívül az első emberek egészségeseknek születtek s kezdetben csak csekélyszámu nyavalyáknak voltak alávetve, de a művelődés szükségünket szaporitván, bennünket számtalan olly körülmények közé helyezett, mellyek az életművezetre hatalmas befolyást gyakorlanak. A nyavalyák száma időről időre szaporodott. Az első emberek betegségei rövidek s leginkább *fórrok* (acuti) valának, mellyeket vagy a légkór hirtelen változása, vagy más történetes okok támaszthattak, egyszerű életmódjok mellett semmi ok nem volt, melly nálluk kórhajlamot hozhatott volna létre. Ellenkezőleg kelle történni a civilizált világ embereinél; tömérdek ártalmas okoknak szüntelen kitétve, nyavalyáik számának sokasodni kellett; s a mint e

kórokok nagy része lass de folytonos behatást gyakorlának az életművezetre, — mélyen gyökeredző kórhajlamokat hozának azok elő, mellyek lassu képeztetésük által az életművezettel magokat mintegy ugyanazonosítván, alkalmasokká lettek arra, hogy a nemzés által az utódokkal közöltethessenek.

E szerint, mivel minden kór kifejlésére, akár millyen természetű legyen az, megkivántatik valamelly *előkészítő ok* jelenléte, melly a mondottak szerint nem más, mint bizonyos *életműves hajlam*: következik, hogy e hajlam, melly anyagi vagy szellemi okok által jött létre, s melly kórokok akár befolyásuk nagysága, akár folytonosságuk által hatottak mélyen az életművezetre, s azt bizonyos tekintetben megváltoztatták, — következik, mondom, hogy e hajlam az egyénnek mintegy válhatatlan részévé tartozik lenni, s következőleg képes arra, hogy örökölhető legyen épen ugy, mint a vérmérsékmény, mint az ellenszenvek minden nemei.

Mimódon képzelhető a betegségek átszármaztatása? vagy más szókkal: hogy lehet gondolni a kórhajlamok örökölhetését? E kérdés a nemzés nagy eszméjével van lényeges kapcsolatban, s annak szerencsés megfejtése feltételezi tökéletes tudását annak, mi a fogamzás pillanatában történik. Azonban a nemzésről eszmék mind tökéletlenek, a vélemények roppant sokasága, mellyet az emberi ész e működésről teremtett — mellyek közül egyik mint a másik a tökéletlenség bélyegét viseli —, egy általában nem elegendő arra, hogy az átszármaztatás ideáját kifejtse: czélszerűnek hisszük mindazáltal, hogy e vélemények közül egyet előadjunk, melly szerint mi e tárgyról nézetünket akarjuk magyarázni; s ez ebben áll: minden életműves testek fogamzott magból származnak. E mag az élet minden szakában nem alkalmas arra, hogy megfogamzék, hanem csak akkor, midőn az egyén, melly-

hez léte kötve van, a tökély egy bizonyos lépcsőjét elérte; és az élet e bizonyos szaka lejártával a mag termődése vagy megszűnik, vagy a meglévő fogamzásra alkalmatlan lesz.

A mag, mellyből az életműves test ered, magában foglalja minden kellő parányait (lineamens) azon életműveknek, mellyek egy élő lényt alkotnak, de a mának mindaddig, míg meg nem fogamzott, nincs más, mint az egyén általános életéveli közös élete.

A fogamzás által új elemet nyer, azon erőt t. i., melly által az egy magánálló életre kelhet, melly az egyén közös életétől egészen elkülönzött. Ez önálló élet létesítésére más szüksége nincs, mint olly körülmények közé való helyezettése, mellyek kifejlésének kedveznek. E végre rendelé a természet a rejlés szakot (incubatio). S így a mag a fogamzás előtt nem egyéb, mint *önéletnélküli életműves test*, azután *önéletnélküli életműves test* ugyan, de mellyben az erő megvan, *melly által önéletre kelhet*: életműves élő lénynyé azonban csak a rejlés által lehet és leszen; a rejlés által nyeri az élhetés kellő eszközeit épen úgy, mint a fogamzás által az erőt az életre.

Illy szempontból tekintve a nemzés eszméjét, a kórok örökölhetését felfogni most könnyebb leend. Ugyanis abból, hogy valamely egyén nemzésre alkalmas nem előbb leend, hanem akkor, midőn életművezeti szerkezete a tökély bizonyos lépcsőjére feljutott: következik, hogy e működésre az életművek egyetemes hozzájárulása kívánatik meg, és hogy így a terménynek, melly ekkint előáll, az egész életművezetség bélyegét magán kell hordozni, vagy más szókkal: el kell neki fogadni mindazon életművek behatását, mellyek termésére s jelenlegi életére befolyással vagynak. És most megfogható, hogy mint egyrészt a mának részesülni kell azon egyed életműves természetében, mellyből a mag eredetét veszi: úgy

másrésről az elem, melly a magot élővé teszi, a mondott oknál fogva szükség, hogy birjon azon erővel, melly által a mag eredeti állapotján változást hozzon elő, úgy: hogy ollynemű életműves hajlam bélyegét nyomja arra, millyen van az egyénnél, ki ez elemet szolgáltatja.

A mondottakból következik, hogy a szülők a kórhajlamokat utódaikba átszarmaztathatják, — hogy e hatalom közös apával és anyával, úgy azonban, hogy azon nyavalyák, mellyek az anyától származottak, rendszerint mélyebben gyökeredzők — azon viszonymál fogva, melly az anya és fogamzott mag között jelen van mind a terhesség — mind a szoptatás alatt a születés után.

HARMADIK RÉSZ.

Az öröklött kórhajlamokat lerontó módokról.

Azon kevés eszközök közül, mellyek minket e nagy célunk eléréséhez segítenek, elsőnek és leghatalmasabbnak a *nőszülést* tekintjük. A világ tudja, hogy e szerződés milly befolyással van a gyermekek anyagi és szellemi életére. A nemzés egyedül elegendő arra, hogy az ember *physical* és *erkölcsi* léte tökéletesitessék vagy elaljasuljon, mint ezt a házi állatok különböző fajainál láthatjuk. E szerint első feladat az leszen, hogy választassék olly házastárs, kinek alkata és természete vagy igen különböző, vagy éppen ellentétben álló azon egyénével, ki nőszülni akarván, egy vagy más kórhajlamot hord magában, p. o. görvélyes egyén keressen magának olly társat, kinek testalkata száraz, izmos. Szerintünk az epés (*temp. cholericum*) és véres-epés (*t. sanguineo-cholericum*) mérsékmények legalkalmasabbak megtörni, sőt lerontani a görvélyes hajlamot, melly leginkább, s majdnem kizárólag nyákos

mérsékményüek tulajdona szokott lenni. Azon egyén, ki olly családból veszi származását, mellynél a tébolyra való hajlam otthonos, válasszon magának olly családból társat, melly erkölcsi józanságáról, szenvedélyektől mentességéről ismeretes. Melly elmondott elvhez szoros figyelemmel ragaszkodva, eljő az idő, mellyben az onokák kitisztulva, minden életműves kórhajlamoktól testben és lélekben ép nemzedéknek lesznek törzsökévé.

Második eszköz, mellyet czélszerűen alkalmazva sikeresnek hiszünk és ajánlunk: az egyénnek olly körülmények közé helyezése, mellyek az egyén természetét és alkatát megváltoztatni képesek. E szerint azon okokat, mellyeknek befolyása alatt a kór apáinál kifejlett, tartozik eltávolítani; tehát hagyja el a helyet, tartományt, éghajlatot, hol született és élt; változtassa meg az életmódot, mellyet eddig viselt; étele, itala, ruházata, nyugalom órája, kelése, fekvése: mind változást szenvedjenek. P. o. egy görvélyes egyed, kinél a szivacsos külemény előkelő, a hideg és nedves hont elhagyva, menjen meleg éghajlat alá, hol a lég tiszta, száraz. Éljen husnemű felváltva, fűszeres növényételekkel; itala legyen a lankadó állati életet mérsékesen ösztönző, p. o. jó bor, fűszeres keserű szerekkel ellátott; feküdjék jókor, keljen fel korán; ajánljuk a gyakori testmozgást, ha lehet, mindig szabad levegőben; az elme legyen elfoglalva, de hosszú, kimerítő élmunkát kerüljön; használjon természeti fürdőket, p. o. forrás hideg fürdőket; a háziak nem igen ajánlhatók. Minden esetben a fürdőbeni maradása csak addig legyen, míg az neki jólesik. Testén szeszes és fűszeres, máskor száraz dörzsöléseket tegyen. Ágya se puha, se kemény ne legyen. Lelki gondot, bánatot s mindennemű kihágásokat kerüljön; ruházata könnyű, de meleg legyen sat.

Harmadik eszköz, mellynek alkalmazását czélszerűnek tartjuk, a következőből áll: tudjuk, hogy a magzat az

anyaméhben közvetlen kapcsolatban áll az anyával, — az anya az, kitől a magzat a vért, egyedüli tapszerét, s így életét is veszi. E legbensőbb kapcsolat egyik legalkalmasabb módot nyújtja nekünk arra, hogy a magzathoz — ki most legfogékonyabb, hogy nála életműves változás hozassék elő — alkalmazzuk azon eszközöket, mellyek az öröklött kórokat lerontani képesek.

A magzatra eleinte közvetlen nem hathatunk; az anya az, kire hatnunk kell; ő az, kinél kellő változást hozván elő, kellő változást szenved a magzat is. E tevés, melyet az anya fölött gyakorlunk, felette nagy hasznú, főként akkor, ha ő az, kitől a magzat a kórhajlamot vette, mint szinte akkor is, midőn a kórkészség az atyától öröklött ugyan, de az anyának is olly alkata van, melly annak előállítására kedvező befolyással van.

Mit kell itt tenni? az olvasót oda utasítjuk, hol feljebb elmondánk a módot, melly az egyén alkatát és természetét megváltoztatni képes. Értelmes orvos fogja tudni alkalmazni azon szabályokat, mellyeknek majd a szüle saját alkatához, majd azon életműves hajlam természetéhez irányzottaknak kell lenni, mellyet az orvos megismer, hogy a nemzés által közöltetett a magzattal.

A gyermek világra jövén, közvetlen úton is hozzáférhetünk, — az ujszülött viaszként hajló jobbra és balra; — nincs másról szó, mint ismerni azon eszközt, mellyet alkalmaznunk kell.

Ha az anya az, kitől a magzat a kórhajlamot öröklé, vagy az atyától nyerte ugyan, de az anya alkata is ollynemű, melly annak kifejlését elősegíti: rendeltessék a gyermek mellé olly dajka, kinek természete és alkata épen ellentétben van a kórban szenvedő szülőkével, s egyszersmind az *öket* környező tárgyakat ugy kell intéznünk, melly a gyermek életművezetési szerkezetét eredeti állapotából lehetőleg kivetkőzteti, — ismételjük, hogy az *öket* környező

tárgyakat — mivel a tej az első életszakban szinte kizárólagi tápszere a gyermeknek, nemcsak a dajka saját alkata bélyegét viseli, hanem még azon életmódét is, melyet az a szoptatás alatt követ; p. o. ha egy gyermek görvélykórt öröklött az atyától, az anya meg szőke és nyákos mérsékményü: a választandó dajka legyen barna, száraz testalkatú, s a dajka a gyermekkel együtt tétessék olly körülmények közé, mellyeket főlebb elmondánk, hogy képesek megelőzni azon kórkészség kifejlését, mellyről szó van. Majdan, midőn a gyermek az emlőtől elválasztatik, nála ugyanazon életszabály folytatandó, melly a dajka eleibe volt írva, s folytatni kell azt a felserdülés időszakáig, sőt tovább is, mig t. i. annak czélszerűségéről az ember meg van győződve sat.

NEGYEDIK RÉSZ.

A kórhajlamoknak nyilvános kórokká való kifejlődését gátló eszközökről.

Mivel nincs mindig hatalmunkban az öröklött kórhajlamoknak kiirthatása, vagy azért, mert az felette nagyfoku, vagy mert jókor e munkához fogni alkalmunk nem volt: ilyenkor teendőül fenmarad nekünk az, hogy a kórhajlamoknak nyilvános kórokká való fejlődését akadályozzuk meg.

Főntebb mondánk, hogy kétnemü kórokok összejötté szükséges arra, hogy betegség álljon elő, t. i. *előkészítők*, mellyek nem más, mint egy bizonyos életműves állapotot jelentnek, melly öröklött vagy szerzett, idült vagy forró; és *támasztók* mindazon tárgyak, mellyek kisebb nagyobb befolyást gyakorolnak az életműségekre. Tehát midőn az említett életműves állapotot (melly az előkészítő okot teszi) lerontani nincs tehetségünkben: igyekezni kell eltá-

volítani mindazon befolyásokat, mellyek a nyavalya előhozására alkalmasak; más szókkal: kik az öröklött kórok csiráját magokban hordják, — éljenek olly körülmények között, mellyek épen nem képesek arra, hogy a bennök lappangó kórszunyt nyilvános kórrá fejtsék ki. Lássunk néhány példákat e végre.

A legfélelmesebb kór kétségkívül a gümőkór levén, erről terjedelmesebben értekezni nem lesz czélszerűtlen.

A hely, hol a gümőkóros egyén tartózkodik, kétség kívül a legnagyobb befolyással bír, s alkalmas időbeni helyváltoztatás sok tüdővészben szenvedőknek gyógyulást hozna; szerencsétlenségre azonban illy betegek erre magokat csak akkor határozzák, midőn többé gyógyulásra remény nincs.

London, Marseille s Paris a tüdővész kifejlésére a legalkalmasabb helyek, mellyekben $\frac{1}{4}$ része a holtaknak gümőkórban, nevezetesen pedig tüdővészben vesz el. A világ minden ismert részeiből vagynak e részben adatok; hazánkban — legalább tudtomra — hiányzanak. Éghajlatunk magyar lakóira rossz hatást e kórtekintetében nem gyakorol: így ismerem szülőföldemet (Kecskemét), mellynek magyar, kevés tót és sok izraelita lakói e kórtól elég mentesek. Nem úgy a görögök, kiknek szépapáik, a szelid Göröghon szülötti, ép, erős testalkattal telepedtek le e helyen, onokáik meglepő számmal görvélykórosok, később a gümőkór áldozatává lesznek.

Orvosok Itália szelid éghajlatát szokták javasolni gyakran minden útasítás nélkül, holott Itália minden része szinte nem alkalmas e kórban szenvedő egyéneknek; Genua, Florenz veszélyesek, Romábani tartózkodás ellenben felette üdvös, főként e kór elsőszakában. Kinek tehetségében áll, ajánljuk a következőt. Őszhó elején menjen Romába, s töltsen ott a telet, tavaszhó utolján utazza át Schweizot, a nyár végét pedig Lucca vagy Sienában töltheti el.

Éptani tekintetben ajánljuk a következő szabályokat. Ha a gümők képződése visszahatás jelenségeivel van kapcsolatban, akkor szelid csendes életmódot ajánlunk, melly a beteget ne gyengítse. Mindenek fölött áll a téj, de melly nem minden körülmények között adható. Mondják, hogy az asszonytėj leghatós, de ez bebizonyítva nincs; időkben a számartejet legtöbbször becsülik könnyü emészthetősége miatt; mások a kecsketejet ajánlják, sat. Mi úgy hisszük, hogy kissé vízzel feleresztett tehéntéjjel csak oda érünk. Savóvali élésnél a mezei lég- s a bizodalom legtöbbször használ.

Tápszerű ajánljuk a fris zöldségeket, gyümölcsöket, a gyengébb húsnemeket sat., mellyek, ha lehet, mindig a beteg étvágya szerint készítendők. Szoros diaeta alá fogni soha sem kell az illy beteget, melly az ő halálát csak siettetné. Itálnak a czukros vagy tiszta víz legjobb; az első időszakban könnyü gyenge ser használhat sat.

Czélszerű intézkedés sehol többet nem tehet, mint az örültségre való hajlamnak nyilvános korrá fejlődése gátlásában. Ajánljuk e végre hogy illy egyének óvakodjanak mindazoktól, mellyek a vágyakat felmagasztalják, boszúra ingerelnek vagy a szenvedélyeket felköltik; éljenek józan, rendes életet. Az értelmi tehetség kifejlése legyen náluk középű, — úgy azonban, hogy az észtehetség azon neme, mellynek természete némileg ellentétben van azzal, mellynek felmagasztaltsága következtében állott elő a tébolykór, — folytonos gyakorlat által a többiek fölött nagyobb erőre emelkedő. Ha az egyén száraz alkatu, fürdők, olvasztó italok, édes enyhítő tápszerek sikerrel munkálnak a kór kifejlése akadályozására. Ha véres mérsékményü, s gyakori vérzésekeknek van alávetve, szükség, hogy azok fentartassanak s előhozassanak akkor, ha megálltak vagy elnyomattak volna. Minden esetben pedig gondosan kerülendő azon okok behatása, mellyek főfelé való tolulást okoznának; ez okért a fő

nagyon befödve soha ne legyen, a lábak mindig melegben, a gyomor mindig szabadon legyen. Hevítő életmód, szeszes italokkáli élés ingerlik az agyat, melly az okért, mint az öröklött téboly kifejlését elősegítő ok, főként távoztatandó. Az utazás gyakran felette hasznos; fürdők, gyengítő hashajtó italok, szabadbani testmozgás, mértékes életmód: ezek a legjobb eszközök a komoly és mélakórok kifejlését megakadályozók sat.

* * *

A kórhajlamok nyilvános kórokká fejlvéni ki, azoknak orvoslata éppen az, a mi a történetesen származott betegségeké; hogy azonban a gyógyítás sokkal nehezebb, a gyógyulási idő sokkal huzamosabb, s a kórkimenete kétesebb, mindenki fogja tudni, ki emlékezni akar azokra, mellyeket feljebb az öröklött kórok és kórhajlamok okairól elmondtunk.

Theses defendendae.

1. Morbi haereditarii non proveniunt ex viro via generationis transmissio, sed e certa dispositione organica, quam infantes a suis parentibus recipiunt.
 2. Receptivitas pro contagio syphilitico solum organismo humano est propria. Schönlein.
 3. Scrophulosis est tuberculosis infantiae, et tuberculosis est scrophulosis aetatis juvenilis et virilis. Cansstatt.
 4. Tuberculosis nunquam est morbus topicus, sed semper universalis. Sauer.
 5. Emphysema pulmonum supponit immunitatem hujus organi a tuberculis. Zehetmeyer.
 6. Contra morbum specificum remedium quaerere specificum non est absonum. Andral.
 7. Maxima copia asthmatum vitio cordis organico suffulcitur. Sauer.
 8. Degenerationes carcinomatosae nunquam sunt producta localis cujusdem affectionis.
 9. Praxis medica nosocomialis urbana et ruralis plurimum inter se differunt.
-

Theses defendendae.

1. Morbi hereditarii non proveniunt ex vitiis generis-
tionis transmissis, sed e certa dispositione organica
quam infantibus a suis parentibus recipiunt.
2. Hæcphilitas pro contagio syphilitico solum organice
transmissa est propria. Schlegel.
3. Scrophulosis est tuberculosis infantum, et tuberculosis
est scrophulosis adultæ juvenilis et virilis. Gussak.
4. Tuberculosis munda est morbus topicalis, sed semper
universalis. Sauer.
5. Hæmorrhagis pulmonum supponit immunitatem hujus or-
gani a tuberculosis. Schlegel.
6. Contra morbum apertissimum remedium discretum præstat
cum non est abscessus. Andral.
7. Maxima copia asthmatis vitio cordis organico afflu-
cit. Sauer.
8. Degenerationes carcinomatose non sunt propria
lesio ejusdem actionis.
9. Truxa medicina nosocomialis urbana et ruris plurimum
inter se differunt.